

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.13

О. В. Андрушко
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри кримінального права та процесу
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ДЕЯКІ ХАРАКТЕРИСТИКИ САНКЦІЙ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, НА ОСНОВІ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОГО ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДІВ

У юридичній науці досить глибоко досліджувались і досліджуються проблеми правових норм та їх елементів, проте переважно в загальній теорії права та теорії кримінального права. Серед учених не виправдано панує думка про вторинну, похідну, службову роль кримінальних процесуальних норм стосовно матеріальних [1, с. 283; 2, с. 6; 3, с. 30], що дає підстави всі концептуальні положення про матеріальні правові норми, їх конструкції та реалізацію переносити на процесуальні, часто без урахування особливостей останніх. Наскрізним питанням процесуальних норм було й залишається питання санкцій, особливо тих, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі. Незважаючи на окремі наукові доробки з означеного предмета дослідження, спірними зостаються питання правової природи, галузевої належності, особливостей конструювання, функціонального призначення та видів санкцій, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі.

Проблеми, пов'язані з санкціями, були об'єктом досліджень багатьох учених ще у минулому столітті (Г.Н. Ветрова, А.Я. Дубинський, З.Ф. Коврига, О.М. Ларін, О.Е. Лейст, Н.С. Малейн, А.І. Столмаков, М.С. Строгович та ін.), а закладені ними основи вчення про санкції не втратили актуальності і досі. Окремі питання щодо санкцій висвітлені сучасними українськими (Р.М. Білокін, Л.В. Гаврилюк, С.О. Гейц, Ю.М. Грошевий, Т.А. Денисова, Л.М. Лобойко, В.В. Рожнова, Л.Д. Удалова, М.С. Шумило та ін.) та закордонними (Ю.В. Грачова, О.А. Мусаткіна, Д.А. Ліпінський, С.Г. Ольков, З.В. Попова, Г.А. Прокопович та ін.) ученими. Однак недослідженими залишаються проблеми санкцій, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі, у контексті задекларованого у назві статті методологічного підходу.

Метою статті є формулювання авторського визначення поняття санкцій, що застосовуються

за правопорушення у кримінальному процесі, за результатами характеристики їхніх правових властивостей на основі системно-структурного та функціонального підходів.

Термін «санкція» (з лат. *sanctio* – «непорушена постанова») у науковій юридичній літературі розуміється досить широко й вживається у різних значеннях: 1) як частина норми, що вказує на несприятливі наслідки, включаючи заходи примусу, які можуть настати у разі порушення диспозиції норми права; 2) може вказувати й на сприятливі наслідки у вигляді заохочення (нагородження, премія та ін.) за виконання суспільно-корисної діяльності суб'єкта права на рівні, що перевищує загальні вимоги [1, с. 289]; 3) як дозвіл, підтвердження, погодження чого-небудь вищим уповноваженим органом [4, с. 142].

Якщо говорити про вузьке значення терміна, то санкція – це частина правової норми, що вказує на несприятливі наслідки. Цей аспект санкцій ученими також тлумачиться неоднозначно, зокрема, санкцію визначають як: 1) частину правової норми, що вказує на наслідки невиконання правила, визначеного в диспозиції норми права [5, с. 48]; 2) частину статті кримінального закону, що містить вказівку на вид і розмір покарання [6, с. 23]; 3) нормативне визначення заходів державного примусу, що застосовуються у разі правопорушення і містять його підсумкову правову оцінку [7, с. 3]; 4) правовий засіб забезпечення виконання юридичних обов'язків та охорони суб'єктивних прав від можливих порушень [8, с. 47]; 5) елемент юридичної відповідальності, що слугує юридичною підставою певних процесуальних дій на стадії реалізації відповідальності [9, с. 9]; 6) правову форму юридичної законодавчо визначеної відповідальності [10, с. 26]; 7) елемент правової норми та захід впливу [11, с. 47] тощо.

Загалом наведені підходи містять достатнє теоретичне підґрунтя для дискусій про санкції. Вони

показують різні підходи до їх визначення з акцентуванням окремих обставин місця у системі права (законодавства), функцій, кореляцій тощо. Як правило, в авторів не викликає заперечень той факт, що санкція – це частина норми права, що містить вказівку на несприятливі наслідки, включаючи заходи примусу, які можуть настати у разі порушення диспозиції норми права.

Системно-структурний підхід вимагає, зокрема, висвітлення питання про структуру норми права та місця санкції у цій структурі. Так, більшість учених підтримують ідею про класичну тричленну структуру правової норми (гіпотеза, диспозиція, санкція), елементи якої «можна умовно відобразити за такою схемою: «якщо – тоді – у протилежному разі», чи «якщо – тоді – а інакше». В елементах норми права виявляється глибина, онтологічна структура взаємодії: причина – дія – наслідок [1, с. 289]. Деякі вчені вирізняють два елементи структури правової норми (чи так званого нормативно-правового припису): диспозицію і санкцію у структурі правоохоронних (заборонних) норм, чи гіпотезу й диспозицію у структурі зобов'язальних норм чи позитивного правового регулювання [12, с. 156–157]; деякі – чотири, окрім класичних, називають ще й суб'єктів правовідносин [13, с. 184]. Думка про чотиричленну структуру норми права не повинна виключатися, вона потребує додаткового вивчення. Однак постановка питання про двочленну структуру правової норми породжує дискусію. Тут доречним є питання: чи охороняються законом правовідносини, якщо в основі їх правового регулювання лежить тільки гіпотеза й диспозиція. Можна зробити висновок, що не охороняється, і така норма буде декларативною, а то й мертвою та не застосовуватися, бо «без захищеності санкцією обов'язок перестає бути правовим» [7, с. 5]. Для прикладу, у ч. 5 ст. 40 КПК України міститься обов'язок органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових осіб, інших фізичних осіб виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого. Проте відповідальності за невиконання цього обов'язку у кримінальному, адміністративному чи кримінальному процесуальному законодавстві України не передбачено. Така вада мала місце й за КПК України 1960 року. Для усунення цієї прогалини вченими запропоновано встановити кримінальну [14, с. 6] або кримінальну процесуальну відповідальність [15, с. 94].

В одній з останніх праць указується, що «регулятивна та охоронна норма-припис об'єднані у логічну кримінально-правову норму. Загалом вона ніколи не реалізується; реалізації підлягають вимоги, що містяться або в регулятивній, або охоронній нормі-приписі. Реалізація однієї норми-припису виключає реалізацію іншої, що вхо-

дить в одну логічну норму» [16, с. 8]. Ця думка пояснює спосіб реалізації двочленної структури норми права, а в підсумку зосереджує увагу на наявність завершеної логічної тричленної структури правової норми (одна з двох двочленних норм). Своєрідний юридичний парадокс, якщо позиції учених про тричленну чи двочленну структуру правової норми помістити в одну конструктивну площину. Варіантом його вирішення може бути пояснення через взаємозв'язок філософських категорій загального, особливого (спеціального) та одиничного (індивідуального). Тоді цей взаємозв'язок буде мати таку схему: загальна структура правової норми – тричленна (мета законотворчої діяльності, логічна правова норма); особлива структура правової норми – двочленна (юридична реальність у значній кількості випадків), одинична структура правової норми – конкретна окрема правова норма (конкретне правило поведінки) з набором власних теоретичних, законодавчих та практичних властивостей, що піддається науковій критиці, оскільки може бути тричленною чи двочленною. Критиці піддаються загальна й особлива конструкції, але у кожному науковому обґрунтуванні виникає потреба звернення до практики конкретних правових норм.

На основі функціонального підходу у кримінальному процесуальному праві вирізняють регулятивні й охоронні (правоохоронні) норми, хоча такий поділ умовний [5, с. 49]. Останні містять санкцію і поділяються на два самостійних види: 1) норми, що встановлюють заходи відповідальності за порушення комплексу норм позитивного регулювання, де міститься загальна вказівка на факт правопорушення; 2) норми, які передбачають відповідальність за правопорушення, що сформульоване в самій нормі (КК, КпАП), де описується склад правопорушення [12, с. 157]. Така класифікація має не тільки теоретичне, а й практичне значення, зокрема у процесуальних галузях права, оскільки демонструє специфічні для кримінальних процесуальних норм системно-структурні проблеми санкцій, що опосередковані співвідношенням норм права з нормативно-правовим актом і статтею закону [17, с. 33], оскільки зовнішнє вираження кримінальної процесуальної норми права часто не збігається зі статтею (пунктом статті), а то й із нормативно-правовим актом.

Теоретиками права відзначається, що «правові санкції не є обов'язковим елементом усіх нормативно-правових актів, водночас захист (охорона) за допомогою санкцій обов'язкова для кожної норми» [18, с. 129]. Зокрема, академік Ю.М. Грошевий пояснює специфіку процесуальних норм, санкції яких «зазвичай не вказують у тій статті процесуального закону, де викладена диспозиція. Проте вони обов'язково містяться у процесуальному законі» [5, с. 49].

Окремі правові норми називають бланкетними чи відсильними – це ті норми, що містять відсилання на санкції чи інші структурні елементи норми права. Але часто відсилання до інших санкцій у нормах КПК України не передбачено, тому ці норми не є просто бланкетними чи відсильними. Санкції, що закріплені в інших нормативно-правових актах, не в КПК України, без відсилання до них, називають виділеними неконкретизованими санкціями [19, с. 16; 20, с. 14]. Виділеними також можуть бути й інші елементи процесуальної норми (диспозиція, гіпотеза). До них належать положення, що стосуються правового статусу владних суб'єктів, їх прав, обов'язків, відповідальності, що визначаються відповідними законами. Наприклад, повноваження судді стосовно професійної діяльності (здійснення судочинства), забезпечення належної статусної поведінки тощо визначаються, зокрема, у Законі України «Про судоустрій та статус суддів», а системи прав та обов'язків судді щодо кримінального судочинства, на зразок прокурора чи слідчого, у КПК України немає. Лише деякі права й обов'язки судді (суду) вказуються у процесуальних нормах стосовно окремих процедур кримінального провадження, або вони, якщо не визначені словесно в тексті закону, розуміються, виходячи зі змісту закону [21, с. 15].

Проблема наявності чи відсутності санкцій у норм права в різних галузях існує, ще й тому, що правозастосовна практика опирається у ході реалізації санкцій на обмежену кількість способів реакції на правопорушення. Ці варіанти згруповані, як правило, у так званих «процесуальних» галузях – цивільному процесуальному і кримінальному процесуальному. Слід зазначити, що дистанціювання санкції від гіпотези і диспозиції зустрічається частіше, ніж їх комплексна присутність [22, с. 12]. Це ілюструє ще одну універсальну особливість процесуальних санкцій – обслуговування процесуальною санкцією кількох диспозицій (гіпотез), як це визначено низкою статей, наприклад, ст.ст. 408, 409 КПК України.

Наслідками застосування цих санкцій є на практиці негативне явище довільної чи дискреційної відповідальності владних суб'єктів кримінального процесу [20, с. 14]. До негативних наслідків теж можна віднести і явище необмеженого розсуду цих суб'єктів та інших посадових осіб (органів), уповноважених на застосування юридичної відповідальності до суб'єктів кримінального процесу, які допустили правопорушення. Результатом дискреції найчастіше є правозастосовне конструювання складу правопорушення шляхом виділення його елементів із різних норм права (законів) для створення можливості застосування санкцій дисциплінарної відповідальності. Якщо дискреція застосовується для від-

новлення нормального стану судочинства, прав і свобод людини, то заперечень не повинно виникати. Щодо застосування дисциплінарної відповідальності, пов'язаної з негативними наслідками для суб'єкта процесу (догана, звільнення), то така дискреція приховує у собі корупційні ризики та ризики безпідставної компрометації сумлінних працівників.

За характером приписів санкції класифікують на абсолютно визначені, відносно визначені, альтернативні. Деякими вченими стверджується, що санкції кримінального процесуального права є абсолютно визначеними, а відносно визначеними є кримінально-правові санкції норм кримінального процесуального права, що містяться у статтях розділу 18 КК України [2, с. 13]. Дещо неправильно вважати кримінальні процесуальні санкції тільки абсолютно визначеними, досить звернутися до змісту ст. 139 КПК України, що містить відносно визначені санкції у вигляді грошового стягнення за неприбуття за викликом. Передумовами позиції про абсолютну визначеність санкцій у кримінальному процесуальному праві є наявність окремих абсолютно визначених процесуальних санкцій, намагання урегулювати всі правовідносини, деталізувати правила поведінки суб'єктів процесу, обмежити розсуд владних суб'єктів кримінального процесу у застосуванні санкцій та ін. Інші ж учені, навпаки, обґрунтовують «доцільність збільшення суб'єктами правотворчості кількості відносно визначених та альтернативних санкцій з метою підвищення ефективності реалізації принципу індивідуалізації юридичної відповідальності» [23, с. 7]. Реалізація такої позиції містить уже згадані вище ризики, а тому не всі процесуальні санкції повинні бути відносно визначеними. Вдосконаленню, зокрема, повинні підлягати гіпотези і диспозиції процесуальних норм, оскільки головна функція відповідальності у кримінальному процесі не каральна, а попереджувальна та правопоновлююча.

Залежно від способу, яким санкції виконують своє призначення, професор О.Е. Лейст класифікує санкції на два основні види: правопоновлюючі та штрафні (каральні) [7, с. 7]. На основі цього ним висунуто ідею штрафної (каральної) та правопоновлюючої відповідальності [7, с. 16], виходячи із класифікації та призначення санкцій. Такий підхід дає можливість стверджувати про дуалістичну природу функціонального призначення кримінальних процесуальних санкцій, оскільки саме скасування незаконного рішення є не тільки правопоновлюючим заходом, а й правопоновлюючою відповідальністю, що у сукупності зі штрафною може застосовуватися до посадової особи, яка прийняла таке рішення. Вважаємо, що такий поділ є дещо умовним, тому що санкції, які містять заходи юридичної відповідальності, немож-

ливі без каральної функції, а тому про «чисті» правопоновлюючі санкції вести мову складно, з іншого боку, правопоновлюючі санкції повинні передбачати негативні наслідки для тих, хто допустив порушення нормального порядку судочинства. Якщо законодавством це не визначається у всіх випадках, то це не догма санкції, а її недолік. У зв'язку з чим, насамперед, правопоновлюючими чи каральними можуть бути функції санкції, а не самі санкції [24, с. 74]. Заперечення існування правопоновлюючої відповідальності непереконливі, оскільки професор М.С. Шумило довів, що реабілітація – це форма реалізації принципу відповідальності держави перед особою у сфері кримінального судочинства як одного з фундаментальних принципів правової держави [25, с. 292]. Проблеми штрафних і поновлюючих санкцій та відповідної відповідальності ще потребують більш глибокого вивчення в аспекті системи заходів відповідальності, їх взаємозв'язку та застосування.

Що вважати правопорушенням у кримінальному процесі? Академік М.С. Строгович визначив, що всі порушення закону є правопорушеннями [26, с. 76]. У свою чергу, професор О.Е. Лейст концептуально вказав, що «недотримання порядку вчинення юридично значущих дій може бути протиправним лише у тих випадках, коли воно прямо заборонено законом або коли дотримання цього порядку є обов'язком посадових осіб і державних органів» [7, с. 6]. Отже, особливістю протиправності діянь у кримінальному процесі для владних суб'єктів кримінального процесу є достатність порушення ними процесуального обов'язку, коли можливе застосування і виділених неконкретизованих санкцій, а для всіх інших учасників процесу – пряме закріплення складу процесуального правопорушення у законі з усіма елементами правової норми. Відповідно, застосовуються визначені санкціями заходи як штрафного, так і правопоновлюючого характеру, що становлять інститут юридичної відповідальності за правопорушення у кримінальному процесі. Для прикладу, застосовуючи заходи поновлення правопорядку, уповноважений суб'єкт дає негативну оцінку рішенню, що скасовується, що не може негативно вплинути на службову характеристику посадової особи – автора рішення, може потягнути й інші негативні наслідки. Професор А.Я. Дубинський звертає увагу на те, що ці заходи «можуть бути пов'язані із заповіданням певних неприємностей посадовій особі, яка допустила порушення» [27, с. 161], тобто мати негативні наслідки організаційного й морального характеру.

Ще однією особливістю процесуальних санкцій визначають їхню функціональну властивість бути також і диспозицією. Санкція бере участь у правовому регулюванні (до вчинення правопору-

шення) як гарант прав та обов'язків, визначених нормою; у разі правопорушення вона стає диспозицією, відповідно до якої до правопорушника застосовуються заходи державного примусу, у цій якості вона реалізується у правовідносинах відповідальності [7, с. 4]. Отже, санкція норми є диспозицією (правилом поведінки) для владних суб'єктів кримінального процесу щодо її застосування до правопорушника (ст. 330 КПК України передбачає наслідки для порушників порядку у судовому засіданні (санкція) і спосіб дій (диспозиція) для головуючого (попередження, видалення із зали суду, притягнення до відповідальності за ст. 185-3 КУпАП). Санкції, що застосовуються негайно (попередження, видалення із зали суду), ще називають автоматичними, оскільки вони не потребують окремої процедури, а приймаються у ході здійснення основної процедури судочинства (за ст. 330 КПК України в судовому засіданні), в іншому випадку – оголошується перерва для прийняття відповідної ухвали. Цей приклад демонструє таке: стаття називається «заходи...», а не «відповідальність...», але всі ці заходи становлять зміст як штрафної (особа зазнає позбавлень організаційного і морального характеру), так і правопоновлюючої (відновлення нормального стану судового розгляду) відповідальності, по суті, вони є процесуальними (попередження, видалення із зали суду) і застосовуватися можуть у сукупності з адміністративною відповідальністю. Водночас у цій статті передбачено альтернативну санкцію: видалення тимчасове або на весь час судового розгляду. Таким чином, у санкції передбачено право того чи іншого державного органу застосовувати до особи, яка вчинила правопорушення, заходи примусу й обов'язок правопорушника зазнавати ці заходи.

Окрім цього, санкції норм кримінального процесуального права встановлюють відповідальність за порушення не тільки приписів, сформульованих у їх диспозиції, а й тих, що викладено у гіпотезі [3, с. 30], тому що правопорушення суб'єктів кримінального процесу пояснюється не тільки невиконанням правил, викладених у диспозиції, а й недотриманням умов виконання диспозиції, які визначені у гіпотезі процесуальної норми. Для судочинства це має вирішальне значення для оцінки допустимості доказів, проведення окремих процесуальних дій тощо.

Ученими вказується (і небезпідставно), що «в кримінально-процесуальній сфері можуть мати місце правопорушення різних видів: кримінально-процесуальні, цивільні, адміністративні, дисциплінарні, а також злочини» [28, с. 76], тобто за правопорушення у кримінальному процесі застосовуються санкції відповідних галузей права: кримінального процесуального, кримінального, адміністративного, цивільного тощо. Цей перелік залишається відкритим. Тут можливі різні комбі-

нації застосування різногалузевих санкцій за правопорушення у кримінальному процесі, виходячи із самого виду правопорушення, його наслідків. У цьому сенсі помилковими є позиції про неможливість застосування одночасно норм процесуальної та іншої відповідальності [29, с. 111], таке застосування норм відповідальності йменують ще комплексною відповідальністю [30, с. 21]. Під час застосування санкцій іншої, непроцесуальної галузевої належності також можуть (в окремих випадках обов'язково) застосовуватись і процесуальні санкції. Для прикладу, так звані санкції нікчемності, внаслідок яких діяння, рішення суб'єктів процесу визнаються недійсними (скасовується рішення, докази визнаються недопустимими тощо), якщо такі стали результатом кримінального правопорушення.

Спірною є думка про те, що окремі кримінальні процесуальні правопорушення є злочинами, а санкції цих правопорушень містяться у КК України [20, с. 13], а також думка про санкції, що передбачають відповідальність за порушення приписів норм процесуального права, але містяться у нормах інших галузей права, є санкціями норм кримінального процесуального права [3, с. 31]. Унаслідок таких підходів наявні ризики нівелювання більш точних понять злочину, яке ще й визначене законом, та кримінально-правових санкцій, що містять вказівку саме на заходи кримінальної відповідальності. Між названими кримінальними правовими і процесуальними поняттями існує певний системно-структурний зв'язок, але ці поняття існують у самостійних галузях права, також розвиваються поняття і самого процесуального правопорушення та санкцій. Така процесуалізація матеріальної галузі права можлива лише в контексті розуміння санкції як частини процесуальної норми (логічної її структури), але не як частини статті закону, а в контексті функціонального призначення інститутів правопорушення у кримінальному процесі, санкцій та відповідальності все має кримінальну процесуальну природу у їх функціональній єдності. Так, С.О. Полунін розрізняє поняття «кримінальна процесуальна санкція» і «санкція кримінальної процесуальної норми», під останньою він розуміє кримінальні процесуальні санкції, а також санкції кримінального, цивільного, адміністративного та дисциплінарного права [31, с. 9].

Розгляд процесуальних санкцій не обмежується указаним, тому що санкції класифікують та характеризують за іншими критеріями, наприклад, на релевантні і нерелевантні на основі чотирьох критеріїв: чи може санкція вплинути на кінцеве рішення, чи настають несприятливі наслідки у сторін процесу, чи необхідне встановлення вини правопорушника, чи застосовуються вони в самостійному процесі [32, с. 7].

Таким чином, санкції, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі, мають свої особливості, що можна сформулювати у таких тезах:

1) санкції як обов'язкова частина процесуальної норми містять вказівку на застосування заходів процесуального примусу, окремі з них становлять заходи юридичної відповідальності за правопорушення у кримінальному процесі;

2) санкції є гарантіями виконання юридичних обов'язків усіма суб'єктами кримінального провадження, застосовуються у разі невиконання (неналежного, несвоєчасного виконання) цих обов'язків у формі реалізації юридичної відповідальності;

3) метою реалізації санкцій у кримінальному процесі є не покарання правопорушників, а запобігання правопорушенню, а у разі його вчинення – негайне відновлення нормального стану судочинства. Санкція, окрім негативних наслідків, передбачає і правила поведінки, що становить превентивну та регулятивну функції;

4) кримінальні процесуальні норми мають самостійний характер із властивими особливостями законодавчого конструювання їх елементів, зокрема, санкцій, що в окремих випадках мають виділений неконкретизований характер. Виходячи з особливостей процесуального статусу владних суб'єктів кримінального процесу, такі санкції визнаються допустимими до застосування на основі дискреційного конструювання формального складу правопорушення, що зовсім недопустимо щодо інших учасників процесу, для яких склад правопорушення повинен бути чітко визначений законом.

Отже, всі санкції, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі як частина логічної процесуальної норми незалежно від їх закріплення у тій чи іншій галузі законодавства, є кримінальними процесуальними й містять вказівку на заходи юридичної відповідальності, що спрямовані на відновлення нормального стану судочинства і покладання несприятливих наслідків на правопорушників, а поза правопорушенням виконують превентивну та регулятивну функції.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження, що пов'язані з усуненням названих проблем законодавчого закріплення процесуальних норм, забезпеченістю їх застосування заходами примусу, передбаченими у санкціях, визначенням ефективності застосування санкцій.

Література

1. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : [підруч.] / О.Ф. Скакун. – К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
2. Гейц С.О. Норми кримінально-процесуального права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / С.О. Гейц. – Харків, 2008. – 20 с.

3. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право : [навч. посіб.] / Л.М. Лобойко. – К. : Істина, 2005. – 456 с.
4. Теория государства и права : [учеб.] / кол. Автор. ; отв. ред А.В. Малько. – 4-е изд., стер. – М. : КНО-РУС, 2015. – 400 с.
5. Кримінальний процес : [підруч.] / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Тумаянц та ін. ; за заг. ред. В.Я. Тація, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Харків : Право, 2014. – 824 с.
6. Пинаев А.А. Курс лекций по Общей части уголовного права. Кн. 2: О наказании / А.А. Пинаев. – Харьков, 2002. – 289 с.
7. Лейст О.Э. Теоретические проблемы санкций и ответственности по советскому праву : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история государства и права; история политических и правовых учений» / О.Э. Лейст. – М., 1978. – 27 с.
8. Ветрова Г.Н. Санкции в судебном праве / Г.Н. Ветрова. – М. : Наука, 1991. – 160 с.
9. Ковалюнас Д.А. Санкции в публичном праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория права и государства; история политических и правовых учений» / Д.А. Ковалюнас. – Самара, 2000. – 29 с.
10. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності : [монографія] / Ю.В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.
11. Прокопович Г.А. Теоретическая модель юридической ответственности в публичном и частном праве : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Г.А. Прокопович. – М., 2010. – 60 с.
12. Общая теория права : [учеб. для юрид. вузов] / Ю.А. Дмитриев, И.Ф. Казьмин, В.В. Лазарев и др. ; под общ. ред. А.С. Пиголкина. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 1996. – 384 с.
13. Петрова Г.О. Норма и правовое отношение: средства уголовно-правового регулирования : [монография] / Г.О. Петрова. – Н. Новгород : ННГУ, 1999. – 192 с.
14. Рожнова В.В. Застосування заходів процесуального примусу, пов'язаних з ізоляцією особи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.В. Рожнова. – К., 2003. – 17 с.
15. Білокін Р.М. Юридична підстава кримінальної процесуальної відповідальності / Р.М. Білокін // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 92–95.
16. Грачева Ю.В. Судейское усмотрение в реализации уголовно-правовых норм : проблемы законодательства, теории и практики : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Ю.В. Грачева. – М., 2011. – 38 с.
17. Мусаткина А.А. Об общем понятии санкции нормы права / А.А. Мусаткина // Актуальные проблемы российского права. – 2015. – № 1 (50). – С. 32–38.
18. Хачатуров Р.Л. Юридическая ответственность / Р.Л. Хачатуров, Р.Г. Ягутян. – Тольятти : Междунар. акад. бизнеса и банков. дела, 1995. – 133 с.
19. Ольков С.Г. Уголовно-процессуальные правонарушения в Российском судопроизводстве : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С.Г. Ольков. – Тюмень, 1994. – 395 с.
20. Шевелева Е.В. Ответственность за уголовно-процессуальные правонарушения субъектов, обеспечивающих законность в досудебном производстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Е.В. Шевелева. – Тюмень, 2008. – 19 с.
21. Колобкова Л.В. Процессуальные нормы в российском праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Л.В. Колобкова. – М., 2007. – 24 с.
22. Борисова Л.Н. Общая теория процессуальных норм права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Л.Н. Борисова. – Ставрополь, 2004. – 26 с.
23. Осауленко А.О. Нормативна конструкція ретроспективної юридичної відповідальності в публічному праві сучасної України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А.О. Осауленко. – К., 2007. – 22 с.
24. Липинский Д.А. Юридическая ответственность / Д.А. Липинский. – Тольятти : Изд-во ВУиТ, 2002. – 400 с.
25. Шумило М.Є. Реабілітація в кримінальному процесі України : [монографія] / М.Є. Шумило. – Харків : Арсис, 2001. – 320 с.
26. Строгович М.С. Основные вопросы советской социалистической законности / М.С. Строгович. – М. : Наука, 1966. – 190 с.
27. Дубинский А.Я. Исполнение процессуальных решений следователя: правовые и организационные проблемы / А.Я. Дубинский // Вибрані праці / упоряд. Л.Д. Удалова, О.І. Галаган, Д.П. Письменний та ін. – К. : ЦУЛ, 2014. – С. 13–168.
28. Столмаков А.И. Понятие правонарушения по советскому уголовно-процессуальному праву / А.И. Столмаков // Правоведение. – 1980. – № 1. – С. 71–76.
29. Липинский Д.А. Процессуальная ответственность : [монография] / Д.А. Липинский, Е.В. Чуклова. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 183 с.
30. Грызунова Е.В. Правонарушение и юридическая ответственность в их соотношении : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» / Е.В. Грызунова. – Саратов, 2002. – 29 с.
31. Полуниин С.А. Уголовно-процессуальные санкции и особенности их применения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика; теория оперативно-розыскной деятельности» / С.А. Полуниин. – Саратов, 1997. – 21 с.
32. Попова З.В. Санкции норм процессуальных отраслей права : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / З.В. Попова. – СПб., 2012. – 20 с.

Анотація

Андрушко О. В. Деякі характеристики санкцій, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі, на основі системно-структурного та функціонального підходів. – Стаття.

За допомогою системно-структурного та функціонального підходів проведено характеристику санкцій, що застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі. Висвітлено окремі правові особливості цих санкцій як частини правової норми, що містить несприятливі наслідки. Зроблено висновок, що всі санкції, які застосовуються за правопорушення у кримінальному процесі як частина логічної процесуальної норми незалежно від їх закріплення в тій чи іншій галузі законодавства, є кримінальними процесуальними й містять вказівки на заходи юридичної відповідальності, що спрямовані на відновлення нормального стану судочинства та покладання несприятливих наслідків на правопорушників, а поза правопорушенням виконують превентивну та регулятивну функції.

Ключові слова: норма права, санкція, правопорушення у кримінальному процесі, юридична відповідальність

Аннотация

Андрушко О. В. Некоторые характеристики санкций, которые применяются за правонарушения в уголовном процессе, на основе системно-структурного и функционального подходов. – Статья.

С помощью системно-структурного и функционального подходов проведена характеристика санкций, которые применяются за правонарушения в уголовном процессе. Отражены отдельные правовые особенности этих санкций как части правовой нормы, которая со-

держит неблагоприятные последствия. Сделан вывод, что все санкции, которые применяются за правонарушения в уголовном процессе как часть логической процессуальной нормы независимо от их закрепления в той или иной отрасли законодательства, являются уголовными процессуальными и содержат указания на меры юридической ответственности, направленные на возобновление нормального состояния судопроизводства и возложения неблагоприятных последствий на правонарушителей, а вне правонарушения выполняют превентивную и регулятивную функции.

Ключевые слова: норма права, санкция, правонарушение в уголовном процессе, юридическая ответственность.

Summary

Andrushko O. V. Some characteristics of sanctions applicable for criminal procedure offenses on the basis of systems and structure related and functional approaches. – Article.

The characteristic of sanctions applicable for criminal procedure offenses has been carried out using systems and structure related and functional approaches. Separate legal features of these sanctions as part of the legal provisions containing adverse effects have been covered. It has been concluded that all sanctions imposed for an offense in criminal procedure as part of a logical procedural provision, regardless of their consolidation in a particular area of law, are criminal proceedings and contain instructions on measures of legal responsibility, aimed at restoring normal proceedings and laying adverse effects on offenders and they are of preventive and regulatory function beyond offenses.

Key words: proposition of law, sanction, offence in criminal procedure, legal responsibility.